załącznik nr 2
do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

dr Marcin Dąbrowski
Katedra Prawa Konstytucyjnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warmińsko - Mazurski w Olsztynie
ul. Warszawska 98, 10-702 Olsztyn

AUTOREFERAT
przedstawiający opis dorobku naukowego i osiągnięć naukowych

1. Życiorys

Urodziłem się 12 września 1977 r. w Olsztynie. W 1996 r. rozpocząłem studia na kierunku administracja na Wydziale Humanistycznym w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Olsztynie. Pracę licencjacką obroniłem w 1999 r. i rozpocząłem studia magisterskie uzupełniające na kierunku administracja na Wydziale Administracji i Zarządzania Uniwersytetu Warmińsko Mazurskiego w Olsztynie (dalej: UWM). Studia te ukończyłem w 2001 r. i następnie rozpocząłem studia prawnicze na Wydziale Prawa i Administracji UWM. Ukończyłem je z najwyższą średnią na roku i uzyskałem tytuł magistra prawa w 2003 r. Pracę licencjacką oraz obie prace magisterskie napisałem pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Sylwestrzaka. Dotyczyły one prawa ustrojowego. Stopień doktora nauk prawnych uzyskałem w 2008 r. na Wydziale Prawa w Wyższej Szkole Handlu i Prawa im. Ryszarda Łazarskiego w Warszawie na podstawie rozprawy pt. *Funkcje orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego* napisanej pod kierunkiem prof. dr hab. Marka Chmaja. Recenzentami byli prof. dr hab. Mirosław Granat oraz prof. dr hab. Wojciech Sokolewicz.

W 2004 r. rozpocząłem aplikację radcowską w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Olsztynie. Egzamin radcowski zdałem w 2008 r. i od 1 stycznia 2009 r. wykonuję zawód radcy prawnego prowadząc własną działalność gospodarczą.

2. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

Od 1 grudnia 2003 r. zatrudniony jestem w na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie najpierw na stanowisku asystenta a od 2009 r. na stanowisku adiunkta. Od samego początku mojej pracy związany jestem z Katedrą Prawa Konstytucyjnego. Na UWM w ramach pracy na Wydziale Prawa i Administracji prowadziłem i prowadzę zarówno wykłady jak i ćwiczenia, z przedmiotów: prawo konstytucyjne, system organów władzy państwowej,

Marcin Dąbrowski

współczesne systemy rządów, zasady ustroju politycznego państwa, sądownictwo konstytucyjne, konstytucyjny system organów państwowych. Ponadto na Wydziale Prawa prowadziłem również zajęcia z prawoznawstwa, podstaw prawoznawstwa, wstępu do prawoznawstwa, nauki o państwie i prawie. W ramach godzin usługowych na innych Wydziałach prowadziłem wykłady i ćwiczenia z przedmiotów: prawo cywilne i prawo gospodarcze. Od 2012 r. prowadzę seminaria licencjackie z przedmiotu prawo konstytucyjne. Do tej pory pod moim kierunkiem obroniło swoje prace dyplomowe około dziewięćdziesięciu osób.

W okresie od 1 października 2010 r. do 31 sierpnia 2012 r. byłem zatrudniony na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Informatyki i Ekonomii TWP w Olsztynie. W tym czasie prowadziłem zajęcia przede wszystkim na Wydziale Zamiejscowym w Kętrzynie na kierunku administracja. Były to zajęcia m.in. z przedmiotów: prawo administracyjne, nauka administracji, prawo cywilne, postępowanie administracyjne, samorząd terytorialny.

3. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki

a) Tytuł osiągnięcia naukowego:

Jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, stanowiące podstawę ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych przedstawiam monografię mojego autorstwa: *Domniemanie zgodności ustaw z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku*. (Wydawca: Katedra Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa i Administracji, ISBN 978-83-947769-4-7, Olsztyn 2017, ss. 368). Recenzentami wydawniczymi publikacji są prof. dr hab. Dariusz Dudek oraz dr hab. Aleksandra Kustra-Rogatka.

Praca jest m.in. dostępna *online* na stronie internetowej: http://wpia.uwm.edu.pl/czytelnia/index.php?option=com_phocadownload&view=category&id=5:prawo-konstytucyjne&lang=pl.

Marcin Dobrowolski

b) Omówienie osiągnięcia naukowego, o którym mowa w pkt. 3a autoreferatu i uzyskanych wyników:

Monografia *Domniemanie zgodności ustaw z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 roku* składa się z ośmiu rozdziałów, wstępu, zakończenia oraz bibliografii (łącznie 368 stron).

Zagadnienie domniemania zgodności ustaw z konstytucją nie było wcześniej szerzej analizowane w polskiej nauce prawa. Dotychczas ukazały się dwa artykuły[1] oraz jedna monografia, która osadzona jest w realiach konstytucji USA[2]. Równocześnie z moją rozprawą ukazał się trzeci artykuł dotyczący analizowanego zagadnienia[3]. Należy wskazać, że do domniemania konstytucyjności ustaw można odnaleźć bardzo wiele odwołań w literaturze naukowej i w orzecznictwie organów władzy sądowniczej. Jednakże nadal pozostaje ono instytucją słabo zbadaną i przywoływaną raczej intuicyjnie niż w sposób w pełni przemyślany i konsekwentny.

Z powyższych powodów domniemanie zgodności ustaw z Konstytucją RP uczyniłem przedmiotem mojej rozprawy habilitacyjnej. W pracy wyjaśniam genezę, treść, cechy, a także podstawy obowiązywania tej instytucji. Punktem wyjścia przeprowadzonych analiz jest założenie, że uchwalane przez parlament ustawy są zgodne konstytucją. Oparte jest ono na stanowisku, że wszelkie działania ustawodawcy stanowią efekt przemyślanej decyzji prawodawczej, a on sam jest zobowiązany do urzeczywistniania postanowień konstytucji, co wyklucza intencjonalne naruszenie ustawy zasadniczej. Tak rozumiane domniemanie w nauce postrzegane jest jako zasada porządkująca system prawny. Z drugiej strony wskazuje się, że jest ono rodzajem domniemania prawnego. Oba ujęcia stanowią przedmiot moich badań zaprezentowanych w opracowaniu.

Do tej pory w literaturze nie przedstawiono poglądów wyjaśniających w jaki sposób domniemanie się ukształtowało i kiedy stało się częścią polskiego systemu prawa. Zagadnienie to zostało poddane analizie w II rozdziale monografii. Poszukując genezy badanej instytucji, nie odnalazłem argumentów, które uzasadniałby stwierdzenie, że polska koncepcja domniemania konstytucyjności ustaw została zapożyczona z jakiegoś konkretnego porządku prawnego. Nie odnalazłem również twierdzeń przemawiających za tym, że jest to rodzima

---

[1] P. Radziewicz, *Wzruszenie „domniemania konstytucyjności" aktu normatywnego przez Trybunał Konstytucyjny*, „Przegląd Sejmowy" 2008, nr 5; M. Gutowski, P. Kardas, *Domniemanie konstytucyjności a kompetencje sądów*, „Palestra" 2016, nr 5.

[2] T. Ziński, *Domniemanie konstytucyjności ustaw w Stanach Zjednoczonych Ameryki*, Warszawa 2016.

[3] A. Dębowska, M. Florczak-Wątor, *Domniemanie konstytucyjności ustaw w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, „Przegląd Konstytucyjny" 2017, nr 2, s. 5 i n.

Marcin Dąbrowski

instytucja prawna. Uważam natomiast, że odległych, historycznych źródeł domniemania można dopatrywać się w ustroju i kulturze prawnej Stanów Zjednoczonych, albowiem to w tym systemie prawnym ukształtowały się zręby tej instytucji. Polskie rozwiązania nie powielają jednak amerykańskich wzorców. Zapożyczona została jedynie ogólna idea, w myśl której ustawy uchwalane przez parlament zgodne są z konstytucją. Domniemanie stało się częścią polskiego systemu konstytucyjnego wraz z formalnym ustanowieniem zasady demokratycznego państwa prawnego. Presumpcja stanowi bowiem element składowy tej doniosłej zasady ustrojowej. Samo domniemanie jako składnik postępowania przed TK pojawiło się w orzecznictwie polskiego sądu konstytucyjnego w połowie lat dziewięćdziesiątych XX. w. Decydującym momentem dla ostatecznego ukształtowania się treści domniemania konstytucyjności ustaw było uchwalenie Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. W oparciu o postanowienia tego aktu normatywnego TK skonstruował swoje współczesne linie orzecznicze, które w dużym stopniu oddziałują na tytułową instytucję. Z ustanowieniem Konstytucji RP łączy się również uchwalenie ustawy o Trybunale Konstytucyjny z 1 sierpnia 1997 r. (Dz.U. 1997 r., nr 102, poz. 643). Na gruncie tego aktu normatywnego ukształtowane zostały podstawowe mechanizmy procesu konstytucyjnego związane z analizowaną presumpcją. Uchwalenie szeregu kolejnych ustaw w latach 2015-2016 odnoszących się do postępowania przed TK nie miało istotnego wpływu na treść presumpcji. Akty te praktycznie bez zmian powtarzały postanowienia ustawy o TK z 1997 r., które ukształtowały elementy składowe domniemania odnoszące się do postępowania przed TK. Rozwiązanie to należy przyjąć z aprobatą, gdyż presumpcja jako zasada ustrojowa nie może być gruntownie rekonstruowana na poziomie ustaw zwykłych. Akty te mogą co najwyżej precyzować jej elementy.

Ustaliłem, że domniemanie zgodności ustaw z konstytucją składa się ze zbioru powiązanych ze sobą elementów normatywnych, które posiadają procesowy, materialny i interpretacyjny charakter (por. rozdział III monografii „Pojęcie, cechy i treść domniemania"). Wspólnie i pojedynczo przyczyniają się one do urzeczywistnienia założenia, że uchwalane przez parlament ustawy są zgodne z przepisami konstytucji. Ponadto przyjmuję, że presumpcja ta jest dorozumianą zasadą konstytucyjną, która źródło swojego obowiązywania oraz treść czerpie głównie z zasady demokratycznego państwa prawnego. W konsekwencji stanowi ona doniosłe założenie sytemu prawnego. Wynikają z niej wiążące reguły postępowania (normy prawne) oraz dyrektywy interpretacyjne.

Marcin Dąbrowski

Podstawowymi cechami domniemania zgodności ustaw z konstytucją są wielopłaszczyznowość i złożoność. Wielopłaszczyznowość (heterogeniczność) oznacza, że domniemanie może być analizowane z różnych perspektyw badawczych. Presumpcja ta jest bowiem: 1) samodzielną instytucją prawa ustrojowego i zarazem zasadą konstytucyjną, która posiada najwyższą moc prawną, 2) elementem składowym procedury sądowokonstytucyjnej, silnie determinującym role wszystkich uczestników postępowania przed TK i jego stosunek do kontrolowanych ustaw, 3) instytucją, która silnie oddziałuje na sprawowanie wymiaru sprawiedliwości oraz na proces stosowania prawa, 4) dyrektywą interpretacyjną, 5) atypowym domniemaniem prawnym. Natomiast złożony charakter domniemania konstytucyjności ustaw odnosi się do jego budowy (struktury) i przejawia się w tym, że na jego treść składają się: 1) elementy związane z postępowaniem sądowokonstytucyjnym (rozkład ciężaru dowodu, kontradyktoryjność postępowania); 2) nakazu ochrony autonomii prawodawcy; 3) elementy interpretacyjne (metoda wykładni ustaw w zgodzie z konstytucją; 4) wyłączenie stosowania reguły kolizyjnej *lex superior derogat legi inferiori*) oraz zakazu odmowy stosowania ustaw przez sądy. Poszczególne elementy domniemania, charakteryzują się względną niezależnością i w obrocie prawnym mogą samodzielnie funkcjonować. Pomiędzy nimi zachodzą powiązania funkcjonalne, formalne i treściowe, które łączą je w jedną względnie spójną instytucję (zasadę prawną).

Domniemanie konstytucyjności ustaw nie wynika *expressis verbis* z przepisów ustawy zasadniczej. W przeciwieństwie do typowych domniemań prawnych, omawiana presumpcja ma dorozumiany charakter. W konsekwencji niezbędne stało się odnalezienie argumentów legitymizujących (uzasadniających) jego obowiązanie (por. rozdział IV „Podstawy obowiązywania domniemania konstytucyjności ustaw"). Przeprowadzone badania umożliwiły wyróżnienie trzech typów elementów legitymizujących presumpcję: 1) podstawy wynikające z różnego rodzaju regulacji prawnych (p. normatywne), 2) podstawy wynikające z uregulowań dotyczących funkcjonowania parlamentu (p. pośrednie), 3) podstawy wynikające z procedury ustawodawczej (p. pozanormatywne).

Podstawami normatywnymi są zasady konstytucyjne, z których za pomocą zabiegów interpretacyjnych możliwe jest zrekonstruowanie treści domniemania lub jego elementów składowych. Należą do nich w szczególności zasady: demokratycznego państwa prawnego, suwerenności narodu, legalizmu, najwyższej mocy konstytucji, podziału i równoważenia się władz. Ponadto do podstaw normatywnych zaliczam przepisy ustaw, regulujących postępowanie sądowokonstytucyjne, które definiują elementy domniemania

Marcin Dąbrowski

(kontradyktoryjność i rozkład ciężaru dowodu). Podstawy pośrednie i pozanormatywne to zbiór faktów prawnych, które uzasadniają tezę, że uchwalone ustawy są zgodne z przepisami konstytucji. W większości nie są to konstrukcje *stricte* normatywne, tylko swoiste przesłanki, które potwierdzają konstytucyjność ustawy i w ten sposób uzasadniają fakt obowiązywania domniemania. Do podstaw pośrednich legitymizujących domniemanie zaliczam dwa instrumenty prawne: 1) złożenie ślubowania przez parlamentarzystów oraz 2) prawo składania wniosków do TK o przeprowadzenie kontroli konstytucyjności ustaw przez posłów, senatorów, marszałków izb. Z przepisów prawnych stanowiących podstawę tych uregulowań nie da się za pomocą typowych zabiegów interpretacyjnych zrekonstruować twierdzenia, że ustawy są zgodne z konstytucją. Jednakże pośrednio potwierdzają one powyższą tezę. Z roty ślubowania składanego przez parlamentarzystów wynika, że solennie się oni zobowiązują do przestrzegania przepisów ustawy zasadniczej. Ślubowanie zakazuje posłom i senatorom popierania projektów, o których wiedzą, że naruszają ustawę zasadniczą. Natomiast ich prawo do składania wniosków do TK jest przejawem autokontroli, realizuje funkcję naprawczą i służy urzeczywistnieniu założenia, że ustawy nie naruszają konstytucji. Do pozanormatywnych podstaw obowiązywania presumpcji zaliczam elementy procedury ustawodawczej, które nakierowane są na badanie legalności uchwalanych przez parlament ustaw. Są to wszystkie okoliczności i fakty związane z procesem legislacyjnym oraz z podmiotami w nim uczestniczącymi, które uzasadniają tezę, że uchwalona przez parlament, ogłoszona i podpisana przez Prezydenta RP ustawa jest zgodna z przepisami konstytucji. W procedurze ustawodawczej przewidziano bowiem szereg instrumentów, które mają na celu zapewnienie poprawności i legalności uchwalanej ustawy. Nakierowane są one na niedopuszczenie do powstania kolizji ustaw z konstytucją.

W nauce prawa domniemanie konstytucyjności ustaw jest przeważnie traktowane jako zasada prawna. Teza ta miała jednak aprioryczny charakter, nie doczekała się szerszego uzasadnienia i wymagała szczegółowych badań. Rozważania dotyczące powyższego zagadnienia przedstawiam w rozdziale V monografii zatytułowanym „Domniemanie konstytucyjności ustaw jako zasada konstytucyjna". Ustaliłem, że presumpcja powinna być postrzegana jako samodzielny i odrębny element ustrojowy, reguła postępowania o najwyższej mocy prawnej, generalnym i abstrakcyjnym charakterze. Domniemanie charakteryzuje się dużym znaczeniem dla praktyki stosowania prawa, oceny konstytucyjności ustaw oraz wzajemnych relacji organów judykatury i legislatywy. O konieczności i zasadności zaliczenia domniemania do katalogu zasad ustrojowych świadczą w szczególności: jego pozycja

Marcin Dębowski

w systemie prawnym; rola, jaką pełni w procesie stosowania, stanowienia i interpretacji prawa; funkcjonowanie w systemie jako podstawa obowiązywania innych norm i zasad. Równocześnie domniemania nie można zaliczyć do naczelnych zasad ustrojowych, tj. zasad o największej doniosłości. W systemie prawnym obowiązują bowiem zasady, które odznaczają się większym znaczeniem ustrojowym.

Domniemanie może być również analizowane jako zasada prawna w ujęciu R. Dworkina. Opracowana przez tego autora koncepcja jest przydatna dla badań odnoszących się do presumpcji. Umożliwia ona miarkowanie, ważenie i konfrontowanie domniemania z innymi zasadami prawnymi. Ma to szczególne znaczenie, gdyż w VII rozdziale opracowania zaprezentowałem i uargumentowałem stanowisko, że domniemanie przysługujące poszczególnym ustawom może mieć zróżnicowaną moc. W dużym stopniu wpływa to na stosowania tej instytucji przez organy władzy sądowniczej. Zakwalifikowanie domniemania do katalogu zasad prawa w ujęciu R. Dworkina pociąga za sobą trzy istotne wnioski w płaszczyźnie jego stosowania. Po pierwsze, w pewnych okolicznościach moc wiążąca presumpcji jako zasady może zastać ograniczona lub wzmocniona. W obrocie prawnym istnieją fakty, które oddziałują na domniemanie przysługujące ustawie i ich zaistnienie skutkuje jego osłabieniem bądź wzmocnieniem. Po drugie, umożliwia to rozstrzyganie kolizji pomiędzy zasadami prawnymi. Po trzecie, domniemanie jako zasada w ujęciu dworkinowskim, może być stosowna przez organy władzy w ograniczonym zakresie. Innymi słowy dopuszczalne jest jego urzeczywistnienie w różnym stopniu. W konsekwencji organy władzy sądowniczej, mogą podczas rozstrzygania konkretnych spraw, zależnie od okoliczności, wykorzystywać jedne dyrektywy wchodzące w skład domniemania przy równoczesnym pominięciu innych.

Domniemanie konstytucyjności ustaw ze względu na swoją złożoną strukturę i wielopłaszczyznowy charakter może być traktowane jako zasada prawna w ujęciu dyrektywalnym i opisowym. W ujęciu dyrektywnym stanowi ono wzorzec postępowania nakazujący organom stosującym prawo traktowanie ustaw jako zgodnych z postanowieniami konstytucji do czasu wzruszenia domniemania orzeczeniem TK. Presumpcja jako zasada prawna w ujęciu opisowym jest to ogólny wzorzec, który przyczynia się do realizacji zasady niesprzeczności systemu prawa. Jest to generalna wytyczna, która determinuje relacje pomiędzy organami władzy. Określa ono model kontroli konstytucyjności prawa dokonywanej przez organy władzy sądowniczej i wytycza granice swobody sędziowskiej.

Marcin Dębowski

Kolejnym zagadnieniem, wynikającym z obowiązywania domniemania jako generalnej i abstrakcyjnej zasady prawej, było ustalenie katalogu jego adresatów. Typowe domniemania prawne obowiązują *inter pares* - ich obalenie wywołuje skutki tylko w danym procesie i tylko pomiędzy jego uczestnikami. Domniemanie konstytucyjności ustaw, mimo że jest domniemaniem prawnym, to wiąże wszystkich (*erga omnes*). Jego obalenie ma walor powszechności, gdyż odnosi się do wszystkich podmiotów będących jego adresatami i rozciąga się przede wszystkim na bezpośrednich adresatów wadliwej ustawy. Wzruszenie presumpcji skutkuje też wyłączeniem obowiązku stosowania zakodowanych w niej reguł, które mają charakter generalny i abstrakcyjny. W monografii zostały wyróżnione następujące kategorie podmiotów będących adresatami presumpcji: 1) Sejm i Senat, 2) Trybunał Konstytucyjny, 3) Trybunał Stanu, sądy i organy administracji publicznej, 4) uczestnicy postępowania przed TK, 5) bezpośredni adresaci ustaw objętych presumpcją. Tak szeroki zakres podmiotowy domniemania wynika z okoliczności, że jako zasada konstytucyjna jest ono prawem powszechnie obowiązującym i odnosi się do ustaw, które posiadają nieograniczony zakres swojego personalnego obowiązywania.

Wcześniej wskazałem, że domniemanie konstytucyjności ustaw jest również szczególnego rodzaju domniemaniem prawnym. W konsekwencji może być ono analizowane i badane przez pryzmat ogólnej nauki o presumpcjach. Rozważania dotyczące tej tematyki przedstawiłem w VI rozdziale opracowania („Domniemanie konstytucyjności ustaw jako domniemanie prawne, czasowy zakres jego obowiązywania oraz wzruszenie"). W tym ujęciu tytułowa instytucja odnosi się do konkretnej ustawy i stosowana jest w taki sam sposób, jak inne regulacje prawne będące presumpcjami, np. domniemanie niewinności czy domniemanie dobrej wiary. Z punktu widzenia nauki i teorii domniemań omawiana presumpcja jest domniemaniem prawnym: o fakcie, formalnym, względnie wzruszalnym (w pewnych okolicznościach niewzruszalnym). Równocześnie analizowana presumpcja odznacza się cechami, które odróżniają ją od typowych domniemań prawnych. W pierwszej kolejności należy wskazać, że pozostałe domniemania prawne są normami, które posiadają swoje podstawy wyrażone wprost w przepisach prawa. Tytułowe domniemanie ma charakter dorozumiany, tj. nie jest wprost rekonstruowane z przepisów prawa. Ponadto charakteryzuje się ono tym, że obowiązuje wszystkich (*erga omnes*). Pozostałe presumpcje obowiązują *inter pares* i ich obalenie wywołuje konsekwencje tylko w danym procesie i tylko pomiędzy jego uczestnikami. Kolejną cechą charakterystyczną domniemania konstytucyjności ustaw jest jego stopniowalność. W stosunku do pozostałych domniemań prawnych nie da się wyodrębnić

Marcin Dąbrowski

okoliczności, które oddziałują na ich siłę, znaczenie prawne i skuteczność. Ostatecznie typowe domniemania prawne z zasady są normami prawa materialnego, natomiast domniemanie konstytucyjności zawiera zarówno elementy procesowe i materialne.

W tej części pracy przedstawione zostało również zagadnienie czasowego zakresu obowiązywania domniemania konstytucyjności ustaw oraz problem jego wzruszenia. Sformułowanie „czasowy zakres przysługiwania domniemania ustawie" należy odróżnić od „czasowego zakresu obowiązywania zasady domniemania konstytucyjności ustaw". To drugie pojęcie odnosi się do presumpcji jako zasady ustrojowej. Domniemanie jako generalna i abstrakcyjna zasada prawna obowiązuje w swoim obecnym kształcie od momentu wejścia w życie przepisów konstytucji stanowiących podstawę jego obowiązywania do momentu ich zmiany lub derogacji. Pojęcie „czasowy zakres przysługiwania domniemania ustawie" odnosi się do konkretnego aktu normatywnego, który powstaje i przestaje obowiązywać w określonym momencie. W tym ujęciu domniemanie jest immanentnie związane z daną ustawą i bezpośrednio odnosi się tylko do niej. Obalenie presumpcji może nastąpić tylko w stosunku do konkretnej ustawy, nie odnosi się do innych aktów normatywnych i nie ma wpływu na obowiązywanie domniemania jako zasady prawnej. W toku badań ustaliłem, że domniemanie w pełnym zakresie przysługuje ustawie od momentu jej podpisania przez Prezydenta RP i ogłoszenia w Dzienniku Ustaw do chwili jego obalenia. Nie jest natomiast bezpośrednio powiązane z faktem obowiązywania bądź nieobowiązywania ustawy której dotyczy. Wywołuje ono głównie konsekwencje w sferze stosowania prawa. W obrocie prawnym mogą obowiązywać ustawy, których domniemanie zostało wzruszone (przykładowo skutek taki wywołują wyroki TK z tzw. klauzulą odraczającą). Równocześnie uchylenie ustawy przez prawodawcę nie skutkuje obaleniem przysługującej jej presumpcji. Dopuszczalna jest kontrola konstytucyjności nieobowiązującej ustawy i obalenie służącego jej domniemania.

Domniemanie konstytucyjności ustaw ma wzruszalny charakter. Może ono zostać obalone tylko na mocy wyroku TK. Wymaga to wniosku właściwego podmiotu wskazanego w art. 191 Konstytucji RP i przeprowadzenia postępowania sądowokonstytucyjnego, które zakończy się wydaniem negatoryjnego orzeczenia. Wzruszenie domniemania przez TK ma charakter generalny i abstrakcyjny, wiąże wszystkie organy władzy publicznej i odnosi się tylko do konkretnej ustawy. Presumpcja nie może zostać wzruszona przez inny niż TK podmiot. W szczególności takiego skutku nie wywołuje orzeczenie, w którym sąd odmawia zastosowania niekonstytucyjnej ustawy. Odmowa stosowania ustawy dotyczy konkretnej sprawy zawisłej przed sądem, nie ma powtarzalnego charakteru i nie skutkuje powstaniem

Marcin Dąbrowski

jakieś ogólnej reguły zachowania. Orzeczenie, w którym sąd odmawia zastosowania ustawy, przełamuje dwa elementy presumpcji: nakaz stosowana ustaw oraz metaklauzulę interpretacyjną zakazującą stosowania dyrektywy kolizyjnej porządku hierarchicznego. W innych procesach sądy nie mają obowiązku powielenia takiego rozstrzygnięcia i odmowy zastosowania tej samej ustawy. Samodzielnie dokonają one interpretacji tego aktu normatywnego i oceny jego konstytucyjności. Mogą zastosować jego przepisy lub skierować odpowiednie pytanie do TK. Gdy taka ustawa zostanie skierowana do Trybunału, to nadal przysługiwać jej będzie domniemanie.

W opracowaniu przedstawiona została również problematyka miarkowania presumpcji przysługującej określonej ustawie (rozdział VII „Zróżnicowanie mocy domniemania przysługującego ustawom"). Zagadnienie to sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, czy wszystkim ustawom przysługuje presumpcja o identycznej mocy. Moc domniemania jest to swoista siła, z jaką instytucja ta i jej elementy składowe oddziałują na proces kontroli konstytucyjności toczący się przed TK oraz uprawnienie sądów do odmowy zastosowania niekonstytucyjnej ustawy. Domniemanie konstytucyjności przysługujące określonej ustawie charakteryzuje się trzema cechami – jest ono swoiście skonkretyzowane, stopniowalne oraz zmienne. Pierwszy przymiot oznacza, że każda ustawa w danym momencie posiada presumpcję o określonej sile. Zaistnienie okoliczności, która powoduje zmianę mocy domniemania, odnosi się tylko do danego aktu normatywnego i z zasady nie wpływa na moc presumpcji przysługującej innym ustawom. Stopniowalność mocy domniemania oznacza, że chroni ono ustawy z różnym natężeniem i poszczególne akty normatywne mogą cechować się silniejszą lub słabszą presumpcją. Siła domniemania przysługującego danej ustawie ma charakter zmienny (dynamiczny) i może ono ulegać wzmocnieniu (nawet przekształceniu w pewność) lub osłabieniu (nawet zostać całkowicie obalone). Uzależnione jest to głównie od zaistnienia faktów prawnych, które oddziałują na moc presumpcji. Na podstawie analizy orzecznictwa ustaliłem, że domniemanie może występować w trzech typach: podstawowym, kwalifikowanym oraz ograniczonym. Z domniemaniem w typie podstawowym mamy do czynienia w przypadku, gdy nie zaistniała żadna okoliczność wpływająca na moc presumpcji. Domniemanie kwalifikowane występuje w sytuacji, gdy zaistnieje fakt prawny, który wzmacnia moc presumpcji przysługującej ustawie. Domniemanie w typie ograniczonym pojawia się w przypadku, gdy zaistnieje okoliczność osłabiająca moc presumpcji. Fakty i okoliczności wzmacniające domniemanie przysługujące określonej ustawie przekształcają presumpcję w domniemanie kwalifikowane. Charakteryzuje się ono w stosunku do typu

Marcin Dębowski

podstawowego dodatkową cechą, która wzmacnia moc presumpcji. W konsekwencji takie domniemanie jest trudniej obalić lub staje się to niemożliwe, gdyż przekształca się ono w presumpcję niewzruszalną. Prowadzi to do ograniczenia lub w skrajnych przypadkach wyłączenia możliwości stwierdzenia przez TK niekonstytucyjności przepisu prawnego, któremu przysługuje ten typ presumpcji. Ponadto domniemania kwalifikowane wzmacniają skierowane do organów stosujących prawo obowiązki zastosowania ustawy oraz stosowania techniki wykładni ustaw w zgodzie z konstytucją. Do faktów prawnych wzmacniających domniemanie należy zaliczyć w szczególności: wydanie wyroku przez TK stwierdzającego zgodność ustawy z przepisami konstytucji, upływ czasu, uchylenie ustawy przez prawodawcę. Ponadto silniejszym domniemaniem objęte są przepisy ustaw, które nie dotyczą konstytucyjnych praw bądź wolności jednostki oraz ustaw urzeczywistniających tzw. konstytucyjne normy programowe.

Fakty osłabiające domniemanie, przysługujące określonej ustawie przekształcają je w tzw. domniemanie ograniczone. Charakteryzuje się ono dodatkową (w stosunku do typu podstawowego) cechą, która osłabia moc presumpcji. W konsekwencji, domniemanie w ogóle już nie przysługuje ustawie lub łatwiej jest je wzruszyć. Trybunał w takiej sytuacji uzyskuje większą swobodę orzeczniczą i umocnieniu ulega jego legitymacja do stwierdzenia niekonstytucyjności kontrolowanego przepisu. Podmiot inicjujący postępowanie sądowokonstytucyjne może łatwiej wykazać wadliwość zaskarżonego aktu normatywnego. Ponadto, zakaz odmowy zastosowania ustawy przez sądy ulega osłabieniu lub nawet całkowicie traci swój wiążący charakter. Do faktów prawnych i okoliczności osłabiających presumpcję należą: tzw. wtórna niekonstytucyjność przepisów ustawy oraz pewne typy orzeczeń TK, do których zaliczają się przede wszystkim wyroki stwierdzające niekonstytucyjność ustawy, postanowienia sygnalizacyjne, tymczasowe i o zabezpieczeniu wniosku. Ponadto osłabione domniemanie przysługuje ustawom badanym w trybie kontroli prewencyjnej i ustawom przedkonstytucyjnym.

Organy sprawujące wymiar sprawiedliwości zobowiązane są do stosowania domniemania konstytucyjności ustaw i jego elementów składowych. Wynika to z tego, że presumpcja jest zasadą ustrojową o najwyższej mocy prawnej i tak jak inne postanowienia ustawy zasadniczej musi być stosowana przez organy władzy publicznej (art. 8 Konstytucji RP). Powyższe zagadnienia zostały omówione w ostatnim rozdziale monografii zatytułowanym „Domniemanie konstytucyjności ustaw w orzecznictwie sądów". Przyczyną wyodrębnienia tej problematyki

 Marcin Dąbrowski

były różnice w postrzeganiu i stosowaniu presumpcji przez TK i pozostałe organy władzy sądowniczej.

Sądowe stosowanie domniemania sprowadza się głównie do wykorzystywania czterech jego elementów. Pierwsze trzy to: interpretacja ustaw w zgodzie z konstytucją, metaklauzula interpretacyjna zakazująca stosowania dyrektywy kolizyjnej porządku hierarchicznego oraz zakaz odmowy stosowania ustaw. Po czwarte, w swoim orzecznictwie organy władzy sądowniczej chronią autonomię prawodawcy. Jednakże, ten ostatni element nie jest szczególnie mocno eksponowany w judykaturze i stanowi on dodatkową funkcję, która jest realizowana przy okazji urzeczywistniana innych elementów składowych presumpcji.

Stosowane przez sądy techniki wykładni ustaw w zgodzie z konstytucją wzbudza najmniej kontrowersji. Potrzeba, dopuszczalność, a niekiedy nawet konieczność wykorzystania tej metody interpretacyjnej nie budzi wątpliwości w praktyce orzeczniczej. Metodę tę sądy zapożyczyły z dorobku judykacyjnego TK. Utrwalony jest pogląd, że technika wykładni ustaw w zgodzie z konstytucją powinna poprzedzać wszystkie inne możliwe działania związane z kontrolą legalności ustawy, w szczególności przed skierowaniem pytania prawnego do TK lub odmową zastosowania ustawy. Z kolei najwięcej wątpliwości i sporów budzi zakaz odmowy stosowania ustaw. W tej płaszczyźnie pomiędzy TK a SN i NSA utrzymywał się poważny spór. Trybunał stał na stanowisku, że sądy nie mają prawa odmówić zastosowania ustawy, której przysługuje domniemanie konstytucyjności. W orzecznictwie sądów brakowało jednomyślności w tej kwestii, przeważało jednak twierdzenie o swobodzie i prawie sądów do odmowy zastosowania ustawy. Obecnie wypracowany został pewien konsensus, który uwzględnia postulaty obu stron dotychczasowego sporu. Opiera się on na założeniu, że organy sprawujące wymiar sprawiedliwości co do zasady nie powinny odmawiać stosowania ustaw, którym przysługuje presumpcja. W przypadku wątpliwości sądy powinny skierować pytanie do TK, choć nie jest to ich obowiązek. Natomiast w kilku przypadkach sądy uprawnione są do odmowy zastosowania przepisów ustawy. Może to mieć miejsce przede wszystkim wówczas, gdy ustawa była przedmiotem negatoryjnego wyroku TK. Ponadto, sądy mogą odmówić zastosowania ustawy sprzecznej z konstytucją pomimo faktu, że przysługujące jej domniemanie nie zostało obalone w przypadku: 1) oczywistej sprzeczności, w tym przede wszystkim tzw. wtórnej niekonstytucyjności, 2) ustaw przedkonstytucyjnych oraz 3) gdy TK odmówi rozstrzygnięcia sprawy. Takie działania mieszczą się w sferze stosowania prawa i nie powodują derogacji jakichkolwiek norm i wzruszenia przysługujących im presumpcji.

Marcin Dąbrowski

Analiza orzeczeń sądów, a w szczególności rozstrzygnięć SN i NSA, pozwala na sformułowanie kilku wniosków. Po pierwsze, poglądy organów sprawujących wymiar sprawiedliwości nie są w pełni spójne z poglądami odnoszącymi się do domniemania prezentowanymi przez TK. Różnice uwidaczniają się przede wszystkim w zakresie uprawnienia do odmowy zastosowania ustawy, która nie była objęta wyrokiem TK oraz kompetencji sądów do skierowania pytania prawnego do TK. Po drugie, sądy z zasady stosują elementy presumpcji bez bezpośredniego odwołania się do niej jako samodzielnej instytucji ustrojowej będącej zarazem zasadą prawną. Najczęściej czynią to bez pogłębionej refleksji teoretycznej. Prowadzi to do wniosku, że sądy poszczególne części składowe domniemania traktują jak samodzielne i niezależne elementy polskiego systemu prawnego, nie łącząc ich w spójną całość. Po trzecie, organy sprawujące wymiar sprawiedliwości, wykorzystując dyrektywy wynikające z domniemania, kierują się względami prakseologicznymi. Presumpcja i jej części składowe traktowane są jako argumenty przedstawiane w uzasadnieniach w momencie, gdy sądy zainteresowane są wywołaniem określonego skutku, wzmocnieniem określonej tezy lub przyjętego przez siebie stanowiska. Po czwarte, orzecznictwo odnoszące się do domniemania, w szczególności zakazu odmowy stosowania ustaw, jest bardzo niejednolite. W istotny sposób utrudnia to ocenę, usystematyzowanie rozstrzygnięć sądowych oraz wysnucie i przedstawienie uniwersalnych wniosków. Poważne różnice zachodzą nie tylko pomiędzy SN i NSA, ale również występują pomiędzy poszczególnymi liniami orzeczniczymi tych organów, a nawet ich izb. I po piąte, należy wskazać, że orzecznictwo sądowe i prezentowane w nim poglądy ulegały (i nadal ulegają) ewolucji.

4. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych

Moje zainteresowania naukowe koncentrują się wokół 3 węzłowych problemów badawczych. W pierwszej kolejności należy wskazać problematykę funkcjonowania władzy sądowniczej. W tej płaszczyźnie analizom naukowym poddałem szereg zagadnień odnoszących się m.in. do Trybunału Konstytucyjnego, sądownictwa powszechnego oraz wzajemnych relacji podmiotów funkcjonujących w ramach judykatury. Drugą sferą, w której prowadziłem badania naukowe, były prawa i wolności jednostki ze szczególnym uwzględnieniem problematyki obywatelstwa. Trzecią płaszczyznę badawczą stanowią zagadnienia odnoszące się do funkcjonowania władzy wykonawczej oraz samorządu terytorialnego. Do ważnych problemów, które poruszałem w swoim piśmiennictwie zaliczam również publikacje z zakresu teorii prawa w tym w szczególności prawa konstytucyjnego.

Marcin Dąbrowski

W swoim dorobku zgromadzonym po obronie doktoratu posiadam: 2 monografie, 19 artykułów, 16 rozdziałów w opracowaniach i monografiach naukowych. Ponadto jestem autorem 5 rozdziałów oraz współautorem kolejnych 5 rozdziałów w dwóch zbiorowych opracowaniach dydaktycznych. Jestem również redaktorem (współredaktorem) dwóch monografii oraz jednego opracowania dydaktycznego. W obecnej chwili jedno moje opracowanie naukowe zostały zrecenzowane i przyjęte przez wydawcę do publikacji. Efekty moich badań przedstawiłem wygłaszając 21 referatów na seminariach oraz ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych.

a) Płaszczyzna badawcza nr 1: władza sądownicza

Moją podstawową płaszczyzną badawczą są zadnienia związane z funkcjonowaniem władzy sądowniczej. Problematyce tej poświęciłem rozprawę doktorską i opublikowaną na jej podstawie monografię *Funkcje Trybunału Konstytucyjnego związane z hierarchiczną kontrolą konstytucyjności prawa*[4]. Celem tego opracowania było przedstawienie i analiza orzeczeń polskiego sądu konstytucyjnego, ich skutków prawnych i ich wpływu na stosunki społeczne oraz funkcjonowanie systemu prawnego. W pracy dokonałem usystematyzowania orzeczeń TK w oparciu urzeczywistniane przez nie funkcje. Rezultatem przeprowadzonych badań było twierdzenie, że sąd konstytucyjny realizuje sześć podstawowych funkcji: ochronną w aspekcie przedmiotowym, ochronną w aspekcie podmiotowym, sygnalizacyjną, stabilizacyjną, interpretacyjną oraz kreacyjną[5].

Po obronie doktoratu kontynuowałem badania odnoszące się do działalności organów władzy sądowniczej. Efektem tych badań były opracowania naukowe odnoszące się do postępowania przed TK, zasady kontradyktoryjności; wyroków interpretacyjnych i skargi konstytucyjnej. W artykule *Zasada kontradyktoryjności w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym* („Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2011, nr 2, s. 65-84) przedstawiłem problem sporności postępowania przed TK. Analiza tego zagadnienia doprowadziła mnie do konstatacji, że kontradyktoryjność postępowania sądowokonstytucyjnego cechuje się znacznymi odrębnościami od klasycznego modelu tej konstrukcji prawnej oraz że postępowanie przed TK łączy (równoważy) w sobie elementy kontradyktoryjności oraz inkwizycyjności. Do tego problemu badawczego powróciłem w swojej rozprawie

[4] *Funkcje Trybunału Konstytucyjnego związane z hierarchiczną kontrolą konstytucyjności prawa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, ISBN 978-83-7299-945-0, Olsztyn 2015.

[5] Publikacja ta stanowi pozycję przywoływaną w literaturze naukowej odnoszącej się do funkcjonowania TK. Por. np.: T. Woś, *Wyroki interpretacyjne i zakresowe w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „Studia Iuridica Lublinensia" 2016, vol. XXV, 3, s. 990.

Marcin Dąbrowski

habilitacyjnej, w której uznałem, że kontradyktoryjność postępowania przed TK jest jednym z elementów składowych domniemania konstytucyjności ustaw.

W artykule *Spór o wyroki interpretacyjne Trybunału Konstytucyjnego - głos w dyskusji* („Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2017, nr 2, s. 29-54) zaprezentowałem swoje stanowisko odnoszące się do dopuszczalności wydawania orzeczeń interpretacyjnych przez TK i ich wiążącego charakteru. Ponadto przedstawiłem argumenty odnoszące się do genezy i jednej z zasadniczych przyczyn sporu narosłego wokół orzeczeń interpretacyjnych TK. Genetyczna przyczyna konfliktu pomiędzy TK a pozostałymi organami władzy sądowniczej tkwi w różnych koncepcjach interpretacji prawa wykorzystywanych przez te organy. Do problemu metody wykładni ustaw w zgodzie z konstytucją nawiązuję w obydwu moich monografiach.

W publikacji *Skarga konstytucyjna w polskim porządku prawnym jako nieefektywny środek ochrony praw i wolności jednostki* (w: *Skarga konstytucyjna. Zagadnienia z teorii i praktyki*, red. K. Urbaniak, Poznań 2015, s. 255-276) przedstawiłem stanowisko oparte na badaniach statystycznych, z którego wynika, że instytucja skargi konstytucyjnej, mimo swojego dużego potencjału w zakresie ochrony jednostki, jest środkiem prawnym o praktycznie znikomej efektywności. Skuteczność skarg konstytucyjnych w latach 2008-2013 wahała się na poziomie 1,5% rocznie.

W glosie do wyroku TK z 18 stycznia 2012 r. (Kp 5/09) zaprezentowałem krytyczną analizę orzeczenia TK odnoszącego się do ustawy z 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim (*Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2012 r. (sygn. akt Kp 5/09)*, „Przegląd Sejmowy" 2013, nr 2, s. 119-133). W publikacji tej przedstawiłem argumenty odnoszące się do wad wskazanego wyroku i jego uzasadnienia.

W obszarze funkcjonowania organów judykatury dużo uwagi poświęciłem również działalności sądów. Publikacje z tej dziedziny odnoszą się w szczególności do funkcjonowania sądownictwa administracyjnego, podległości sędziów konstytucji oraz ustawom, kosztom postępowania sądowego. W opracowaniu *Prawo do sądu administracyjnego w świetle standardów wynikających z treści art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej* („Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2016, nr 3, s. 103-128) przedstawiłem wynikające z ustawodawstwa różnice w podejściu do urzeczywistnienia prawa do sądu. Prawo to w postępowaniu sądowoadministracyjnym jest inaczej realizowane niż ma to miejsce w przypadku sądów cywilnych i karnych.

Marcin Dąbrowski

W publikacji *Zasada podległości sędziów Konstytucji oraz ustawom a procesowe instytucje związania sądu cywilnego orzeczeniami innych sądów* (w: *Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Zbigniewowi Antoniemu Maciągowi. Państwo Demokratyczne Prawne i Socjalne*, tom I, „Studia konstytucyjne", red. M. Grzybowski, P. Tuleja, Kraków 2014, s. 181-198) dowodzę, że art. 178 Konstytucji RP może być interpretowany na dwa różne sposoby (normatywny i konwencjonalny). Prowadzą one do odmiennych wniosków odnoszących się do dopuszczalności związania sędziów orzeczeniami innych sądów. Analizując te zagadnienie uznałem, że cześć przepisów ustawy kodeks postępowania cywilnego w zakresie w jakim wiąże sędziów wyrokami innych sądów narusza art. 178 Konstytucji RP.

W glosie do uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 24 lutego 2011 r. (sygn. akt I PZP 6/10), („Przegląd Sejmowy" 2012, nr 3, s. 233-244) podjąłem problematykę prawa do sądu, kosztów postępowania przed sądem pracy oraz wynagrodzenia profesjonalnych pełnomocników. Przedstawiłem tam krytyczną analizę całej linii orzeczniczej sądów powszechnych ukształtowanej na bazie glosowanej uchwały SN. Argumenty i twierdzenia przedstawione w publikacji były o tyle trafne, że SN w późniejszym swoim orzecznictwie odstąpił od tez przedstawionych w analizowanej uchwale.

W recenzji monografii *Aktywizm sędziowski we współczesnym państwie demokratycznym* autorstwa B. Banaszaka oraz M. Bednarczyka (*Bogusław Banaszak, Michał Bednarczyk, Aktywizm sędziowski we współczesnym państwie demokratycznym, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2012, ss. 282*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2013, nr 4, s. 251-258) zaprezentowałem pozytywną ocenę powyższego opracowania i jego wartości naukowej.

W powyższej płaszczyźnie badawczej analizowałem również orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Efektem tego były dwa artykuły. Pierwszy nawiązywał do orzeczenia ETPCz z 20 maja 2010 r. [*Ubezwłasnowolnienie częściowe a prawo wyborcze w świetle standardów europejskich*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2010, nr 2-3, s. 262-280]. Przedstawiłem w nim zagadnienie interpretacji art. 62 Konstytucji RP w świetle wyroku wydanego w sprawie Alajos'a Kiss przeciwko Węgrom (nr 38832/06). Druga publikacja odnosiła się do orzeczenia ETPCz z 14 maja 2013 r. (*Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 14 maja 2013 r. w sprawie Adam Cichopek i inni przeciwko Polsce - analiza krytyczna*, (w:) *Ochrona praw człowieka w Europie Aksjologia – instytucje – nowe wyzwania – praktyka*, red. J. Jaskiernia, K. Spryszak, Toruń 2017, s.139-152). Zaprezentowałem tam krytykę rozstrzygnięcia ETPCz i jego uzasadnienia w sprawie odmowy

Marcin Dąbrowski

rozpatrzenia przez Trybunał ponad 1600 skarg wniesionych przez funkcjonariuszy służb PRL w związku z obniżeniem ich emerytur.

b) Płaszczyzna badawcza nr 2: konstytucyjny status jednostki

Problematyka naukowa odnosząca się do praw i wolności człowieka i obywatela chronologicznie jest jednym z pierwszych zagadnień, którymi się zajmowałem w swojej pracy naukowej. Badania nad zagadnieniem statusu jednostki w tym obywatelstwa podjąłem jeszcze przed uzyskaniem stopnia doktora. Późniejsze opracowania stanowią ich konsytuację.

W pierwszej kolejności pragnąłbym wskazać szereg pozycji, które odnoszą się do praw i wolności obywateli UE niebędących obywatelami polskimi. Silnie nawiązują one do mojego artykułu opublikowanego jeszcze przed napisaniem doktoratu (*Obywatelstwo polskie a obywatelstwo Unii Europejskiej*, „Państwo i Prawo" 2005, nr 2, s. 64 i n.)[6].

W publikacji *Zatrudnianie obcokrajowców - obywateli UE w polskiej administracji samorządowej*, („Państwo i Prawo" 2009, nr 11, s. 56-58) opisałem zagadnienie zatrudniania obcokrajowców - obywateli UE w urzędach gmin, starostwach powiatowych, urzędach marszałkowskich oraz wewnętrzną niespójność rozwiązań ustawowych odnoszących się do powyższej materii. Przedstawiłem tam również argumenty wskazujące na niesłuszność tezy prezentowanej w nauce prawa ustrojowego, że art. 60 Konstytucji RP zastrzega prawo dostępu do służby publicznej tylko i wyłącznie dla obywateli RP.

Kolejną publikacją, która koresponduje z ww. zagadnieniami jest artykuł *Konstytucyjny aspekt zrzeszania się cudzoziemców w partiach politycznych w Polsce*, („Przegląd Sejmowy" 2011, nr 2, s. 107-124). W opracowaniu tym przedstawiłem swoje stanowisko, o nieprawidłowości poglądu, że cudzoziemcy nie mogą zrzeszać się w partiach politycznych w Polsce. Oparty jest on bowiem na złych przesłankach i niewłaściwej interpretacji art. 11 ust. 1 Konstytucji RP. Tezy wynikające z przedstawionej publikacji zostały zauważone w nauce prawa konstytucyjnego i stanowią przedmiot analiz podejmowanych w opracowaniach

[6] Por. również w tym zakresie: M. Dąbrowski, *Zrzeszanie się obywateli UE w partiach politycznych w Polsce*, „Państwo i Prawo" 2006, nr 4, s. 62-75.

Marcin Dąbrowski

innych autorów[7]. Ponadto artykuł ten przywoływany był w oficjalnych pismach nadawanych przez osoby sprawujące najwyższe stanowiska w RP[8].

Ostatnim moim opracowaniem bezpośrednio odnoszącym się do praw politycznych obywateli UE jest *Realizacja praw politycznych przez cudzoziemców - obywateli UE za pośrednictwem komitetów wyborczych* (w: *20 lat ochrony praw obywatelek i obywateli Unii Europejskiej: osiągnięcia i wyzwania na przyszłość*, red. A. Gliszczyńska-Grabias, G. Baranowska, A. Bodnar, Warszawa 2015, s. 170-190). W opracowaniu tym przedstawiam problem biernego prawa wyborczego przysługującego obywatelom UE nie będących obywatelami polskimi, w wyborach samorządowych oraz europejskich. Prawo to może być realizowane za pośrednictwem komitetów wyborczych wyborców i nie może być realizowane za pośrednictwem komitetów wyborczych partii politycznych bądź ich koalicji. Ogranicza to prawa i szanse wyborcze cudzoziemców.

Do problematyki obywatelstwa bezpośrednio odnoszą się jeszcze dwa napisane przeze mnie artykuły: *Ustawa o obywatelstwie polskim z dnia 2 kwietnia 2009 r. – wybrane problemy* („Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2012, nr 4, s. 73-97) oraz *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2012 r. (sygn. akt Kp 5/09)* („Przegląd Sejmowy" 2013, nr 2, s. 119-133). Pierwszy artykuł zawiera analizę i ocenę ustawy o obywatelstwie z 2009 r. Wskazuję w nim, że ustawa ta porządkuje zagadnienia odnoszące się do zasad nabywania i utraty obywatelstwa polskiego, równocześnie powtarza ona błędy, które wynikały z poprzednich rozwiązań ustawowych, szczególności zawiera ona szereg postanowień, które skutkują, bądź mogą skutkować, utratą obywatelstwa polskiego. W konsekwencji cześć przepisów ustawy o obywatelstwie z 2009 r. narusza dyspozycję art. 34 ust. 1 oraz art. 137 Konstytucji RP. Druga, wspomniana już wcześniej publikacja, pozostaje w silnym związku z wyżej przedstawionym artykułem. Odnosi się ona bowiem do prewencyjnego wyroku TK, w którym organ ten zbadał konstytucyjność przepisów ustawy o obywatelstwie z 2009 r. Glosa składa się z dwóch części. Z jednej strony stanowi ona krytyczną ocenę wyroku TK z 18 stycznia 2012 r. (Kp 5/09) i jego uzasadnienia, a z drugiej strony przedstawiłem tam

---

[7] Por. np. P. Uziębło, *Kilka uwag o ustawie o partiach politycznych*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2014, nr 2, s. 315; K. Wójtowicz, *Obywatelstwo a przynależność do partii politycznych*, „Toruńskie Studia Polsko-Włoskie" 2016, nr XII, s. 281-282; K. Wójtowicz, *Standardy demokratyczne Unii Europejskiej a Konstytucja RP - doświadczenia praktyki ustrojowej*, (w:) *Dwadzieścia lat obowiązywania Konstytucji RP. Polska myśl konstytucyjna a międzynarodowe standardy demokratyczne*, red. J. Jaskiernia, K. Spryszak, Toruń 2017, s. 444.

[8] Przykładowo publikację tę przywołuje Minister Administracji i Cyfryzacji w piśmie do Przewodniczącego Rady Legislacyjnej przy Prezesie RM z dnia 18 lipca 2012 r. (nr RLC.DPA.561/175/12).

Marcin Dąbrowski

szczegółową, merytoryczną analizę treści art. 34 oraz 137 Konstytucji RP w odniesieniu do pojęć nabywania i nadawania obywatelstwa polskiego.

Pierwsze artykuły wskazane w niniejszej części autoreferatu nawiązują do praw i wolności politycznych (prawa wyborcze, prawa do zrzeszania się w partiach politycznych itp.). Do tej grupy publikacji należy zaliczyć również, wspomniany już wcześniej, artykuł: *Ubezwłasnowolnienie częściowe a prawo wyborcze w świetle standardów europejskich*, („Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2010, nr 2-3, s. 262-280). W publikacji tej wskazuję, że ustrojodawca pozostawił ustawodawcy swobodę w zakresie kształtowania praw politycznych osób ubezwłasnowolnionych oraz że konstrukcja ubezwłasnowolnienia całkowitego i częściowego ma ustawowy a nie konstytucyjny charakter. Obecne polskie rozwiązania ustawowe, odnoszące się do pozbawienia praw wyborczych osób częściowo ubezwłasnowolnionych, są sprzeczne z postanowieniami art. 3 Pierwszego Protokołu Dodatkowego do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Równocześnie art. 62 ust. 2 Konstytucji RP w takiej kolizji nie pozostaje, albowiem nie determinuje on treści postanowień ustawowych odnoszących się do praw politycznych osób ubezwłasnowolnionych częściowo. Artykuł ten został dostrzeżony w nauce i jest moją publikacją prawdopodobnie najczęściej przywoływaną przez innych autorów[9]. Na tę publikację powoływali się również Rzecznicy Praw Obywatelskich w swoich pismach adresowanych do najwyższych organów władzy publicznej. Przykładowo Rzecznik Praw Obywatelskich Irena Lipowicz przywołała powyższy artykuł w piśmie z 15 kwietnia 2014 r. (nr I.602.4.2014.JZ) adresowanym do Prezesa Rady

---

[9] Por. np.: M. Babula, *Konstytucyjna zasada równości wobec prawa a korzystanie z praw wyborczych przez osoby ubezwłasnowolnione*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2014, nr 6, s. 151, 153, 154; D. Daniluk, *Glosa do wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z dnia 20 maja 2010 r. w sprawie Alajos Kiss przeciwko Węgrom (Skarga nr 38832/06)*, „Journal of Modern Science" 2011, nr 1/8, s. 240; tenże, *Kilka uwag o potrzebie zmiany Konstytucji RP i kodeksu wyborczego*, (w:) *Problemy konstytucyjne*, red. M. Dąbrowski, J. Juchniewicz, Olsztyn 2015, s. 62; A. Frydrych-Depka, *„Prawnoczłowiecze" spojrzenie na czynne prawo wyborcze*, „Studia Wyborcze" 2016, t. 21, s. 37; K. Kurowski, *Prawa wyborcze osób niepełnosprawnych - zagadnienia teorii i praktyki*, „Studia Wyborcze" 2011, t. 11, s. 33; B. Naleziński, *Komentarz do art. 62 Konstytucji RP*, (w:) *Konstytucja RP. Komentarz. Art.1-86*, red. M. Safjan, L. Bosek, t. I, Warszawa 2016; R. Rybski, *Konstytucyjny status osób ubezwłasnowolnionych*, Warszawa 2015, s. 18; R. Tobaszewski, *Dopuszczalność ograniczenia czynnego i biernego prawa wyborczego ze względu na potrzebę ochrony zdrowia*, (w:) *25 lat demokratycznego prawa wyborczego i organów wyborczych w Polsce (1991-2016)*, red. W. Hermeliński, B. Tokaj, Warszawa 2016, s.77, 80; P. Uziębło, *Kilka uwag o ustawie o partiach politycznych*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2014, nr 2, s. 315; J. Wojnowska-Radzińska, *Prawa wyborcze osób niepełnosprawnych w świetle przepisów Konstytucji RP oraz Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych - wybrane problemy*, „Studia BAS" 2015, nr 2, s. 226, 227, 230.

Marcin Dąbrowski

Ministrów Donalda Tuska[10]. Podobnie uczynił RPO Adam Bondar w swoim piśmie z 18 lutego 2016 r. (nr VII.602.14.2014.) skierowanym do Prezydenta Andrzeja Dudy[11].

Problemy praw politycznych oraz statusu obywatela nie były jedynymi zagadnieniami odnoszącymi się do statusu prawnego jednostki, którymi zajmowałem się po uzyskaniu stopnia doktora. Przedmiotem moich badań były również kwestie dotyczące: nietykalności osobistej i wolności od tortur, wolności kulturalnych ekonomicznych i socjalnych, rozliczenia z systemem komunistycznym.

W artykule *Dopuszczalność stosowania tortur jako metoda walki z terroryzmem w świetle standardów wynikających z Konstytucji RP, prawa międzynarodowego i europejskiego* („Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2015, nr 2, s. 67-86), przedstawiłem i uargumentowałem tezę, że o ile w świetle postanowień prawa międzynarodowego i europejskiego stosowanie tortur jest całkowicie zakazane, o tyle takiego absolutnego zakazu nie da się zrekonstruować z treści art. 40 Konstytucji RP i że jego dyspozycja może podlegać ograniczeniom przy równoczesnym spełnieniu przesłanek z art. 31 ust. 3 ustawy zasadniczej. Zakaz tortur, jako prawo podmiotowe charakteryzujące się wielością źródeł obowiązywania, stanowi przykład konstrukcji, w której normy prawa międzynarodowego i europejskiego silniej chronią jednostkę, niż normy wynikające z Konstytucji RP.

W swoim dorobku posiadam szereg publikacji odnoszących się do praw i wolności socjalnych, kulturalnych i ekonomicznych. Wskazać tutaj należy dwie publikacje napisane pod. redakcją prof. dr hab. Marka Chmaja, w których omawiam: prawo do nauki, ochronę rodziny, ochronę dziecka, wolność twórczości artystycznej, badań naukowych i nauczania oraz dostępu do dóbr kultury, ochronę środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne, prawa i wolności mieszkaniowe, ochronę konsumentów, użytkowników i najemców (M. Dąbrowski, S. Bułajewski, *Prawa i wolności ekonomiczne socjalne i kulturalne*, (w:) *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, wydanie II zmienione, red. M. Chmaj, Kraków 2008, s. 151-198; M. Dąbrowski, S. Bułajewski, *Prawa i wolności ekonomiczne socjalne i kulturalne* (w:) *Wolności i prawa człowieka w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, wydanie III zmienione, red. M. Chmaj, Kraków 2016, s. 179-238).

W zakresie praw i wolności socjalnych i majątkowych zajmowałem się również analizą ustaw, w których polski prawodawca rozliczał się z systemem komunistycznym. Efektem tego było przygotowanie i napisanie 4 opracowań (3 już zostały wydane, 4. zostanie opublikowane

[10] https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/WG_PRM_wybory_ubezwlasnowolnienie_15042014.pdf.
[11] https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Do_Prezydenta_RP_ws_praw_wyborczych_osob_ubezwlasnowolnionych_0.pdf.

Marcin Dąbrowski

na przełomie 2017 i 2018 r.) (*Europejskie standardy dotyczące rozliczenia z systemami totalitarnymi a polskie rozwiązania prawne związane z uprawnieniami emerytalnymi funkcjonariuszy byłych służb bezpieczeństwa*, (w:) *Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka. Nowe wyzwania. Nowe rozwiązania*. t. III, red. J. Jaskiernia, Warszawa 2014, s. 737-748; M. Dąbrowski, S. Pikulski, *Nierówność stosowania prawa wobec ubezpieczonych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa*, (w:) *Europejski system ochrony praw człowieka. Aksjologia - instytucje - efektywność*, red. J. Jaskiernia, Toruń 2015, s. 435-451; *Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 14 maja 2013 r. w sprawie Adam Cichopek i inni przeciwko Polsce - analiza krytyczna*, (w:) *Ochrona praw człowieka w Europie Aksjologia – instytucje – nowe wyzwania – praktyka*, red. J. Jaskiernia, K. Spryszak, Toruń 2017, s.139-152; *Emerytury byłych funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa – krytyczna ocena orzecznictwa TK* (w:) *Prawo wobec przeszłości*, red. S. Pawłowski, Warszawa 2017 (opracowanie w druku, w załączeniu oświadczenie redaktora o przyjęciu opracowania do publikacji). W we wszystkich wskazanych publikacjach poddaję krytyce rozwiązania przyjęte przez polskiego prawodawcę odnoszące się do zmian w systemie zaopatrzenia emerytalnego i rentowego funkcjonariuszy, którzy pełnili służbę w organach bezpieczeństwa PRL przed 1990 r. Przedstawiam tam szereg norm konstytucyjnych i międzynarodowych, które w mojej ocenie zostały naruszone przez ustawodawcę. Krytycznie odnoszę się również do orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które dotyczą powyższej materii. Ostatnim przejawem mojej działalności naukowej w powyższym zakresie był, na chwilę obecną nieopublikowany referat *Odpowiedzialność funkcjonariuszy Policji i innych współczesnych formacji za pełnienie służby w organach bezpieczeństwa PRL - aspekty konstytucyjne*, który wygłosiłem na XVII Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego „Odpowiedzialność w prawie konstytucyjnym" (Supraśl, 25-27 września 2017 r.). W referacie tym przedstawiam krytykę najnowszych zmian w zasadach naliczania rent i emerytur funkcjonariuszy, którzy rozpoczęli służbę przed 1990 r. i kontynuowali ją po zmianie ustroju konstytucyjnego.

W swojej pracy naukowej zajmowałem się również zagadnieniami odnoszącymi się do ochrony praw i wolności jednostki tj. prawo do sądu, skarga konstytucyjna, działalność Trybunału Konstytucyjnego. Prawa do sądu jako prawa podmiotowego dotyczyły dwie, już wcześniej wzmiankowane publikacje. Były to: *Prawo do sądu administracyjnego w świetle standardów wynikających z treści art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, („Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2016, nr 3, s. 103-128) oraz *Glosa do uchwały składu siedmiu*

Marcin Dąbrowski

sędziów Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2011 r. (sygn. akt I PZP 6/10) („Przegląd Sejmowy" 2012, nr 3, s. 233-244). Do skargi konstytucyjnej odnosi się publikacja *Skarga konstytucyjna w polskim porządku prawnym jako nieefektywny środek ochrony praw i wolności jednostki* (w: *Skarga konstytucyjna. Zagadnienia z teorii i praktyki*, red. K. Urbaniak, Poznań 2015, s. 255-276). W monografii *Funkcje Trybunału Konstytucyjnego związane z hierarchiczną kontrolą konstytucyjności prawa* jeden rozdział odnosi się do ochrony praw i wolności („Funkcja ochronna w znaczeniu podmiotowym").

c) Płaszczyzna badawcza nr 3: władza wykonawcza oraz samorząd terytorialny

Praca naukowa w powyższej płaszczyźnie oscyluje wokół dwóch zagadnień: 1) organy władzy wykonawczej i 2) samorząd terytorialny.

Badania naukowe dotyczące Prezydenta RP sięgają jeszcze czasów akademickich. Wszystkie moje prace kończące studia (jedna licencjacka oraz dwie magisterskie) dotyczyły instytucji prezydenta. Do tej problematyki powróciłem w późniejszym okresie mojej działalności naukowej w 4 publikacjach (*Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 stycznia 2012 r. (sygn. akt Kp 5/09)*, „Przegląd Sejmowy" 2013, nr 2, s. 119-133; M. Dąbrowski, J. Juchniewicz, *Kompetencyjny charakter art. 126 Konstytucji RP*, „Przegląd Sejmowy" 2014, nr 4, s. 65-83, *Dysfunkcje regulacji prawnych dotyczących zastępstwa Prezydenta RP przez Marszałka Sejmu*, (w:) *Problemy konstytucyjne*, red. M. Dąbrowski, J. Juchniewicz, Olsztyn 2015, s.147-176; *Znaczenie tzw. samodzielnych uprawnień prezydenta RP*, (w:) *Fundamentalne wartości i zasady ustrojowe. Model konstytucyjny a praktyka ustrojowa w Polsce*, red. M. Paździor, B. Szmulik, Lublin 2016, s. 85-106).

W artykule napisanym wspólnie z Joanna Juchniewicz (*Kompetencyjny charakter art. 126 Konstytucji RP*) została przedstawiona teza podważająca dotychczasowe ustalenia nauki prawa ustrojowego. Wynika z nich, że z treści art. 126 Konstytucji RP nie można rekonstruować władczych kompetencji Prezydenta RP, jeżeli nie znajdują one swojej bezpośredniej podstawy w pozostałych przepisach Konstytucji RP lub w ustawach. W naszej ocenie kompetencyjny charakter art. 126 ustawy zasadniczej może wynikać z dwóch niezależnych od siebie okoliczności: 1) tradycji ustrojowej pozostającej w związku z przyjętym modelem politycznym i 2) stanu wyższej konieczności ustrojowej.

W trzeciej publikacji odnoszącej się do statusu głowy państwa (*Dysfunkcje regulacji prawnych dotyczących zastępstwa Prezydenta RP przez Marszałka Sejmu*) poruszam problem konstrukcji art. 133 Konstytucji RP. W opracowaniu tym przedstawiam i argumentuję

Marcin Dąbrowski

twierdzenie, że konstytucyjne regulacje dotyczące zastępstwa głowy państwa przez marszałka izby są wadliwe, wewnętrznie sprzeczne oraz zawierają luki.

W opracowaniu *Znaczenie tzw. samodzielnych uprawnień prezydenta RP* prezentuję stanowisko, że tzw. prerogatywy głowy państwa wskazane w art. 144 ust. 3 Konstytucji RP nie mają tak doniosłego znaczenia jak to się im przypisuje w nauce prawa ustrojowego. Prerogatywy determinują pozycję ustrojową Prezydenta RP, jednakże w istotny sposób nie wzmacniają one jego rzeczywistej władzy. Podsumowując, nie liczba samodzielnych kompetencji ma znaczenie, lecz ich doniosłość ustrojowa.

Do Rady Ministrów i administracji rządowej odnoszą się trzy moje publikacje. Jedna to recenzja monografii autorstwa dr Joanny Juchniewicz (*J. Juchniewicz. Absolutorium jako realizacja funkcji kontrolnej Sejmu. Recenzja*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2012, nr 1, s. 266-271). Druga odnosi się do nadzoru nad jednostkami samorządu terytorialnego sprawowanego przez Prezesa Rady Ministrów, wojewodów i inne podmioty (*Nadzór nad działalnością rady gminy*, (w:) *Status prawny rady gminy*, red. M. Chmaj, Warszawa 2012, s. 184-222). Trzecia publikacja z tej dziedziny również dotyczy zagadnienia łączącego władzę wykonawczą z samorządem terytorialnym. Dotyczy ona art. 15 Konstytucji RP (*Konstytucyjna zasada decentralizacji administracji publicznej a administracja rządowa*, (w:) *Administracja rządowa w Polsce*, red. M. Chmaj, Warszawa 2012, s. 11-32). Ostatnim przejawem mojej działalności naukowej w powyższej materii był referat *The Constitutional Approach to Public Administration in Poland*, który wygłosiłem na międzynarodowej konferencji naukowej „The Constitutional and Contemporary Problems of Public Administration in Lithuania and Poland", która odbyła się w Ełku 9 października 2017 r.

Do samorządu terytorialnego odnosi się 5 moich publikacji. O trzech była już wcześniej mowa. Są to: *Zatrudnianie obcokrajowców - obywateli UE w polskiej administracji samorządowej*, („Państwo i Prawo" 2009 nr 11, s. 56-58); *Konstytucyjna zasada decentralizacji administracji publicznej a administracja rządowa*, (*Administracja rządowa w Polsce*, red. M. Chmaj, Warszawa 2012, s. 11-32) oraz *Nadzór nad działalnością rady gminy*, (*Status prawny rady gminy*, red. M. Chmaj, Warszawa 2012, s. 184-222).

Dwie pozostałe to: M. Dąbrowski, M. Chmaj, *Pozycja ustrojowa rady gminy*, (w: *Status prawny rady gminy*, red. M. Chmaj, Warszawa 2012, s. 56-69) oraz *Pozycja prawna starosty powiatowego, czyli ustawowe mydło i powidło*, („Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2015, nr 5, s. 87-110). W artykule tym przedstawiam regulacje prawne odnoszące się do statusu prawnego starosty. Z jednej strony nie jest on organem powiatu. Równocześnie w orzecznictwie organów

Marcin Dąbrowski

władzy sądowniczej traktowany jest jako swoisty terenowy organ administracji rządowej. Przyjęta w ustawodawstwie konstrukcja funkcji i zadań starosty powiatowego charakteryzuje się dużą dezynwolturą i jest niespójna z konstytucyjnym modelem samorządu terytorialnego.

d) Pozostałe problemy badawcze podejmowane w moich publikacjach

Dziedziną badawczą, którą chronologicznie najpóźniej zacząłem się zajmować jest teoria prawa konstytucyjnego. Efektem mojej pracy naukowej w tej dziedzinie są 3 opublikowane opracowania naukowe.

W pierwszym artykule *Sankcje Konstytucyjne. Istota, funkcje oraz rodzaje* („Przegląd Sejmowy" 2014, nr 5, s. 9-28) przedstawiam stanowisko, że zdecydowana większość norm wynikających z treści ustawy zasadniczej wyposażona jest w sankcje. Pogląd taki można uzasadnić dwuczłonową sprzężną koncepcją budowy norm konstytucyjnych. W publikacji tej przedstawiam definicję, cechy, rodzaje oraz funkcje sankcji konstytucyjnych. W konkluzjach tej publikacji podnoszę postulat wyodrębnienia sankcji konstytucyjnych obok innych typów sankcji (np. karnej, cywilnej, administracyjnej).

W artykule *Normy prawne względnie wiążące w polskim prawie publicznym*, („Państwo i Prawo" 2016, nr 7, s. 78-92) przedstawiłem twierdzenie, że w prawie publicznym (np. administracyjnym, konstytucyjnym) występują również normy dyspozytywne (*ius dispositivum*). Cechą tego typu norm jest to, że ich treść bądź stosowanie mogą być zmienione lub uchylone na mocy aktów normatywnych o niższej mocy prawnej. W opracowaniu tym zaprezentowałem przykłady norm prawnych względnie wiążących występujących w prawie publicznym, ich definicję, budowę, treść, funkcje oraz dokonałem analizy ich znaczenia jurydycznego. W publikacji *Wartości konwergentne i konwergencja wartości w Konstytucji RP z 1997 roku* (w: *Konwergencja w prawie?*, red. J. Szczerbowski, Warszawa-Berlin 2016, s. 101-122) omawiam problematykę konstytucyjnych wartości. W opracowaniu tym prezentuję stanowisko, że źródło ich podchodzenia ma drugoplanowe znaczenie. Dzięki temu stają się one uniwersalne. Założeniem prawodawcy było odnalezienie wspólnych wartości dla wszystkich systemów aksjologicznych oraz wydobycie spośród nich tych aksjomatów, które mają szczególnie doniosłe znaczenie dla funkcjonowania państwa, społeczeństwa i jednostki.

Przejawem moich teoretycznoprawnych badań i zainteresowań są również fragmenty mojej rozprawy habilitacyjnej, w której przedstawiałem swoje rozważania dotyczące domniemania konstytucyjności ustaw z punktu widzenia teorii prawa (por. r. IV - VI).

Marcin Dąbrowski

Badania odnoszące się do teorii prawa konstytucyjnego zamierzam kontynuować podczas dalszej mojej pracy naukowej. W planach mam m.in. przygotowanie i napisanie artykułu odnoszącego się do języka konstytucji oraz do budowy norm i przepisów konstytucyjnych[12].

Przygotowałem i napisałem jeszcze kilka opracowań, które wiążą się z prawem konstytucyjnym. Nie da się jednak bezpośrednio zakwalifikować ich do żadnej z moich trzech podstawowych płaszczyzn badawczych. Należy do nich zaliczyć recenzję książki: *Rzeźbienie państwa prawa. 20 lat później. Ewa Łętowska w rozmowie z Krzysztofem Sobczakiem. Wydawnictwo: Wolters Kluwer Polska sp. z o.o. Warszawa 2012, ss. 380*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2013, nr 2, s. 199-205, sprawozdanie z konferencji naukowej (*I Seminarium Młodych Badaczy Prawa Konstytucyjnego nt.: „Współczesne wyzwania konstytucjonalizmu państw europejskich", Mąchocice Kapitulne, 11–12 marca 2010 r.*, „Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2010, nr 1, s. 246-249). Jedna moja publikacja odnosi się do uwarunkowań historycznych współczesnej kultury prawnej oraz nauki (*Dialog w starożytnej Grecji jako podstawa współczesnej nauki*, „Studia Prawnoustrojowe" 2013, nr 21, s. 109-119). Dwie publikacje dotyczą ustroju Republiki Estonii (*Zasady podziału władzy w Estonii*, (w:) *Zasady podziału władzy we współczesnych państwach europejskich*, tom II, red. S. Grabowska, R. Grabowski, Rzeszów 2016, s. 71-85 oraz *Immunitet Parlamentarny w Estonii*, (w:) *Immunitet parlamentarny w wybranych państwach europejskich*, red. J. Juchniewicz, S. Grabowska, Rzeszów 2017, s. 94-104.

e) Wpływ wykonywania zawodu radcy prawnego na działalność naukową

W ramach wykonywanego zawodu zajmuję się obsługą publicznych podmiotów prawa w tym w szczególności jednostek samorządu terytorialnego. Obsługiwałem m.in. Gminę Mikołajki, Gminę Miejską Kętrzyn, Powiat Olsztyński. Obecnie prowadzę stałą obsługę kilku jednostek organizacyjnych Miasta Olsztyna.

Wykonywanie zawodu radcy prawnego ma i miało bardzo poważny wpływ na moją działalność naukową. Analizowane zagadnienia badane były przeze mnie nie tylko z punktu widzenia teoretycznego ale również i praktycznego. Wykonywanie zawodu radcy umożliwiło mi obserwację i analizę stosunków prawnych z dodatkowej perspektywy. Pozwoliło mi to na prowadzenie badań z uwzględnieniem praktyki stosowania przepisów ustawy zasadniczej i obserwację funkcjonowania instytucji normatywnych z punktu widzenia organów stosujących

[12] Obecnie złożyłem do wydawnictwa czwarty artykuł z zakresu teorii prawa konstytucyjnego zatytułowany „Antywartości konstytucyjne". Opracowanie to obecnie jest w procesie recenzyjnym.

Marcin Dąbrowski

prawo oraz, a może nawet przede wszystkim, z perspektywy zindywidualizowanego uczestnika procesów sądowych i administracyjnych.

Jako radca prawny uczestniczyłem i uczestniczę w wielu postępowaniach sądowych i administracyjnych w tym przed takimi organami jak TK, SN i NSA. Dało mi to możliwość obserwacji sprawowania wymiaru sprawiedliwości i sądowej ochrony jednostki zarówno w stosunkach horyzontalnych jak i wertykalnych. Sporządziłem kilkadziesiąt opinii prawnych zlecanych zarówno przez podmioty publiczne jak i prywatne. Związane one były z funkcjonowaniem samorządów i obejmowały głównie problematykę prawa administracyjnego, jednakże niejednokrotnie bezpośrednio odnosiły się do zagadnień konstytucyjnych. Sporządzałem również projekty opinii prawnych odnoszących się do konstytucyjności prawa. Ponadto jako radca prawny przygotowywałem projekty pism procesowych inicjujących postępowanie przed TK. Samodzielnie i na zlecenie innych kancelarii prawnych przygotowałem i popierałem skargi konstytucyjne i wnioski kierowane do TK. Obecnie w Trybunale toczy się jedno postępowanie zainicjowane skargą konstytucyjną, która została sporządzona przeze mnie (por. sprawę o sygnaturze SK 4/17). Sporządziłem też jedną tzw. opinię przyjaciela sądu (*amicus curiae*). Dotyczyła ona treści art. 89 ustawy z 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych i sprawy P 32/12. Opinia ta nie została opublikowana na stronie internetowej TK.

Problematyka niektórych moich wątków badawczych i tematy niektórych publikacji zostały zapoczątkowane sprawami, które prowadziłem i prowadzę jako radca prawny. Przykładowo zagadnienia dotyczące zmiany przepisów odnoszących się do zaopatrzenia emerytalnego i rentowego funkcjonariuszy byłych służb bezpieczeństwa wzięły swój początek w prowadzonych przeze mnie sprawach przed TK i przez Zakładem Emerytalno Rentowym MSWiA. Podobnie rzecz się miała z artykułem odnoszącym się do przepisów względnie obowiązujących w prawie publicznym. Tego typu regulacje prawne odnalazłem podczas obsługi jako radca prawny jednostek samorządu terytorialnego i analizy aktów normatywnych stanowiących podstawy ich działalności.

f) Udział w konferencjach i seminariach naukowych

Wyniki swoich badań zaprezentowałem wygłaszając 21 referatów na międzynarodowych i ogólnopolskich konferencjach oraz seminariach naukowych.

Poglądy naukowe odnoszące się do problematyki funkcjonowania władzy sądowniczej (płaszczyzna badawcza nr 1) przedstawiłem wygłaszając 9 referatów: *Ubezwłasnowolnienie*

Marcin Dąbrowski

częściowe a prawo wyborcze w świetle standardów europejskich (II Seminarium Młodych Badaczy Prawa Konstytucyjnego - „Systemy Rządów w państwach europejskich", Gdynia, 5-7 października 2010 r.); *Zasada Kontradyktoryjności w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym* (III Seminarium Młodych Badaczy Prawa Konstytucyjnego „Władza sądownicza w państwach europejskich", Waplewo, 5–7 kwietnia 2011 r.); *Funkcje Trybunału Konstytucyjnego* (Seminarium Modele sądowej kontroli konstytucyjności prawa, Olsztyn, 17 października 2011 r.); *Emerytury byłych funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa – krytyczna ocena orzecznictwa TK* (Rozliczenia z przeszłością w orzecznictwie i ustawodawstwie, Warszawa, 25 października 2013 r.); *Skarga konstytucyjna w polskim porządku prawnym jako nieefektywny środek ochrony praw i wolności jednostki* (Międzynarodowa Konferencja Naukowa. Modele ochrony praw człowieka – europejski i amerykański, Warszawa, 9-11 kwietnia 2014 r.); *Prawo do sądu w sprawach administracyjnych* (Ogólnopolska Konferencja Naukowa. Konstytucyjne prawo do sądu w teorii i praktyce, Wrocław, 21-23 października 2015 r.); *Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 14 maja 2013 r. w sprawie Adam Cichopek i inni przeciwko Polsce - analiza krytyczna* (VIII. Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji 50. rocznicy podpisania Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka oraz 4. rocznicy podpisania Afrykańskiej Karty Praw Człowieka i Ludów Systemy ochrony praw człowieka: europejski i afrykańskie, Warszawa, 18-19 kwietnia 2016 r.); *The Dispute between the Constitutional Tribunal and the Supreme Court over Interpretative Verdicts* (The International Legal Conference "The Dialogue of Courts in Europe" Olsztyn, 10 października 2016 r.); *Spór o wyroki interpretacyjne Trybunału Konstytucyjnego - głos w dyskusji* (XIV Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego, Jantar, 18-20 października 2016 r.).

Efekty swoich badań odnoszących się do statusu jednostki w państwie (płaszczyzna badawcza nr 2) zaprezentowałem wygłaszając 6 referatów: *Ubezwłasnowolnienie częściowe a prawo wyborcze w świetle standardów europejskich* (II Seminarium Młodych Badaczy Prawa Konstytucyjnego - „Systemy Rządów w państwach europejskich", Gdynia, 5-7 października 2010 r.); *Członkostwo Obywateli UE w partiach politycznych a Konstytucja RP* (VI Doroczna Konferencja Poznańskiego Centrum Praw Człowieka INP PAN, 20 lat ochrony praw obywatelek i obywateli Unii Europejskiej: Osiągnięcia i wyzwania na przyszłość, Poznań, 23 października 2013 r.); *Europejskie standardy dotyczące rozliczenia z systemami totalitarnymi a polskie rozwiązania prawne związane z uprawnieniami emerytalnymi funkcjonariuszy byłych służb bezpieczeństwa* (Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji

Marcin Dąbrowski

60. rocznicy wejścia w życie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Uniwersalny i regionalny wymiar ochrony praw człowieka Nowe wyzwania – nowe rozwiązania, Warszawa, 22-23 kwietnia 2013 r.); *Emerytury byłych funkcjonariuszy służb bezpieczeństwa – krytyczna ocena orzecznictwa TK* (Rozliczenia z przeszłością w orzecznictwie i ustawodawstwie, Warszawa, 25 października 2013 r.); *Skarga konstytucyjna w polskim porządku prawnym jako nieefektywny środek ochrony praw i wolności jednostki* (Międzynarodowa Konferencja Naukowa. Modele ochrony praw człowieka – europejski i amerykański, Warszawa, 9-11 kwietnia 2014 r.); *Dopuszczalność stosowania tortur jako metody walki z terroryzmem w świetle standardów wynikających z Konstytucji RP, prawa międzynarodowego i europejskiego* (X Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego Bezpieczeństwo w Konstytucji RP z 1997 r., Toruń, 16-18 września 2014 r.); *Orzeczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 14 maja 2013 r. w sprawie Adam Cichopek i inni przeciwko Polsce - analiza krytyczna* (VIII. Międzynarodowa Konferencja Naukowa z okazji 50. rocznicy podpisania Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka oraz 4. rocznicy podpisania Afrykańskiej Karty Praw Człowieka i Ludów Systemy ochrony praw człowieka: europejski i afrykańskie, Warszawa, 18-19 kwietnia 2016 r.).

Badania odnoszące się do funkcjonowania władzy wykonawczej oraz samorządu terytorialnego (płaszczyzna badawcza nr 3) przedstawiłem w 4 referatach: *Prawo do dobrej administracji - a jakość administracji publicznej* (Jakość w administracji, Kętrzyn, 12 maja 2012 r.); *Znaczenie uprawnień Prezydenta RP wykonywanych bez konieczności uzyskania kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów* (Ewolucja władzy wykonawczej w krajach Europy Środkowej i Wschodniej w okresie transformacji ustrojowej 1989-2014 r." Nałęczów, 13-15 czerwca 2014 r.); *Pozycja prawna starosty powiatowego czyli ustawowe mydło i powidło* (XI Seminarium Badaczy Prawa Konstytucyjnego. Centralizacja a decentralizacja administracji publicznej - 25 lat odnowionego samorządu terytorialnego, Obory, 15-17 Kwietnia 2015 r.); *The Constitutional and Contemporary Problems of Public Administration in Lithuania and Poland* (The Constitutional Approach to Public Administration in Poland, Ełk, 9 października 2017 r.).

Ponadto wygłosiłem jeszcze dwa referaty, które nie są bezpośrednio powiązane z żadną z moich podstawowych dziedzin badawczych: *Wartości konwergentne i konwergencja wartości w Konstytucji RP z 1997 roku* (Konferencja „Konwergencja w prawie?" Olsztyn, 18 stycznia 2013 r.); *Normy prawne względnie wiążące (ius dispositivum) w polskim prawie publicznym*

Marcin Dąbrowski

(Ogólnopolska konferencja naukowa „Aktualne problemy tworzenia prawa", wygłoszony, Olsztyn, 18 maja 2015 r.).

4. Praca organizatorska

Jako adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego współorganizowałem jedno seminarium oraz 6 konferencji naukowych (3 ogólnopolskie i 3 międzynarodowe). Były to: III Seminarium Młodych Badaczy Prawa Konstytucyjnego – „Władza sądownicza w państwach europejskich", Waplewo, 5–7 kwietnia 2011 r.; Ogólnopolska Konferencja „Państwowość konstytucyjna w XIX i XX wieku" Olsztyn, 30 kwietnia 2013 r.; Ogólnopolska konferencja „Kierunki zmian w prawie wyborczym" zorganizowana pod patronatem honorowym Stefana Jaworskiego Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej, Olsztyn, 12 maja 2014 r.; Ogólnopolska konferencja naukowa „Aktualne problemy tworzenia prawa", Olsztyn 18 maja 2015 r.; Międzynarodowa konferencja naukowa „The Dialogue of Courts in Europe", Olsztyn, 10 października 2016 r.; Międzynarodowa konferencja naukowa „The International Legal Conference The Constitutional and Contemporary Problems of Public Administration in Lithuania and Poland", Ełk, 9 październik 2017 r.

Ponadto od dwóch lat jestem kierownikiem badań statutowych Katedry Prawa Konstytucyjnego na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko - Mazurskiego w Olsztynie „Wybrane zagadnienia prawa konstytucyjnego". W ramach tego projektu badawczego wydana została pod moją redakcją monografia „Problemy konstytucyjne". Od 4 lat jestem redaktorem i recenzentem w czasopiśmie „Przegląd Prawa Konstytucyjnego". Pełnię również funkcję promotora pomocniczego w otwartym w dniu 1 września 2017 r. przewodzie doktorskim mgr Pawła Śmiałka, tytuł rozprawy: „Horyzontalny wymiar prawa do równego traktowania w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej".

Od kilkunastu lat jestem członkiem Polskiego Towarzystwa Prawa Konstytucyjnego.

Marcin Dębowski